

Junoy barát, avagy a hangok haála (Fra Junoy o l'agonia dels sons)

Traducció a l'hongarès de Zsuzsanna Tomcsányi

Makulátlan, tágas, rendezett iroda. Trópusi növények, festett üveglablakok és sötétre pácolt, nemesfa bútorok. Barna bőrfotelok és a püspök fekete ruhában, lila övvel és fejfedővel. Nagyon rosszul esett hallania a rideg szavakat, amelyeket a szomszédos fotelban ülő, ugyancsak fekete-lila öltözékű monsignore Carducci mondott. Az az éles kis kacaj pedig végképp kihozta a sodrából, amelynek kíséretében, aprókat kortyolva, fenéig ürítette a csészéjét. Monsignore Maurici, Feixes püspöke a reverendájára és a tekintélyére fittyet hányó lendülettel pattant fel, és állt oda az idegen elé, aki úgy tett, mintha észre sem venné a másik bosszúságát.

Ezt a fajta huzavonát mindketten jól ismerték. Az olasznak, aki a nunciust képviselte, meg kellett szorongatnia a püspököt: gyors, szigorú, tiszta, példás intézkedéseket követelt. Monsignore Maurici pedig, aki semmiképpen sem akart felfordulást az egyházmegyéjében, szívesen távol tartotta volna a Vatikánt attól a gyászos ügytől, amely nemcsak egy kolostort, és egy rendet érintett, hanem ha nem vigyáz, még a püspökséget meg a püspök úr karrierjét is veszélyeztetheti. Monsignore Carduccinak kivételes gyorsasággal sikerült a rend bíróságától az egyházmegye bíróságához utaltatnia az ügyet, hogy jobban kézben tarthassa, ez pedig alaposan megfeküdte a püspök úr gyomrát, aki arról ábrándozott, hogy kivonhatja magát a dologból. Most, hogy Canyameres doktor nem volt jelen, monsignore Carducci nem akart gyakorlati részletekbe bocsátkozni.

A vita addig folytatódott, amíg Rubinats atya gondviselészerű kopogtatása ürügyet nem szolgáltatott a püspöknek, hogy félbeszakítsa a beszélgetést és a vendégét. A szorgos, hallgatag titkár, aki olyan sovány volt, hogy ha nincs az elnyútt reverenda, a lelke is kilátszott volna, beszólt az ajtón, hogy ügyeljen az időre. Monsignore Maurici az olaszra mosolygott, képmutatón valami olyasmit dörmögött, hogy „szólítanak a hivatalos ügyek, főtisztelendő uram”, emlékeztette, hogy kilenckor lesz a vacsora, aztán búcsúzás nélkül kísértált az irodájából. Elindult a (tizenkilencedik századi, neogótikus) főlépcsőn a (vaskalapos barokk) kápolna irányába, nyomában az iratokat szorongató, leszegett fejű Rubinats atyával:

- Megjöttek az egyesületi hölgyek, főtisztelendő úr.

- Púp a hátamra. Intézte el őket, plébános úr. Udvariasan mondja meg nekik, hogy jöjjenek vissza holnap. - Hirtelen megtorpant, a segédje meg majdnem beleütközött:

- Szóljon kérem Canyameres doktornak, hogy azonnal kéretem.
- Canyameres atya lelkiyakorlaton van a...

Maurici püspök még idejében elfojtott egy káromkodást, újra elindult lefelé, és máris döntött:

- A dolog kivételes fontosságú. Még ma este jöjjön vissza. Ébren várom, akármilyen későn is érkezzen. Akármikor, világos?

Rubinats atya sosem hitte volna, hogy a püspöki hivatal beavatott személyzete körében terjengő kósza mendemonda olyan jelentős ügyet takar, amely szinte hisztérikussá teszi a püspököt. Vállat vont, és magára hagyta a főnökét, aki az utolsó lépcsőfokokon leszaladva, lebegő reverendában igyekezett a kápolna oldalsó bejárata felé.

A tömjén és a gyertyák lenge illata megnyugtatóan hatott a főtisztelendő Maurici püspök úrra, Feixes jeles székesegyházának kétszázadik püspökére. Ám a lelkét dúló zaklatottságot sem ő maga, sem a kápolna aranydíszéhez tapadó tömjén nem tudta elmulasztani: a szíve mélyén abban reménykedett, hogy a Szentatya őrá gondol majd, no meg az egyházmegyéje igazgatásában tanúsított hatékonyságára, amikor - a hónapok óta keringő szóbeszéd szerint - vérfrissítésre határozza el magát a bíborosi karban. Még Őszentségének némely, a római látogatáskor elejtett megjegyzéséből is arra következtetett, hogy talán ő, ki tudja, még az is lehet.

És éppen most, amikor minden lépését gondosan ki kell munkálnia, itt ez az ügy, amelynél kínosabb és gyalázatosabb aligha kerülhet egy szépreményű püspök útjába. Ráadásul idejön az a lehetetlen spagettievő a jogi szőrszálhasogatásával, és burkoltan azzal fenyegeti, hogy a püspökség határain túl is szétkürtöli az ocsmányságot. Az ügyet semmi szín alatt sem szabad kiengednie a kezéből. És minél távolabb kell tartania tőle a Vatikánt, a nunciust meg a küldöttjét.

A hallgatagon és rosszkedvűen elköltött vacsoránál kénytelen volt új poharat kérni, mert eltévesztette a magas vérnyomásra szedett cseppek számlálását, és Maria nővér meg is jegyezte a szakácsnőnek, szólnom kellene Rubinats atyának, hogy a püspök úrral valami nincs rendben, mert látod, Angelina, egy falatot se evett.

Feixes püspöki palotája külsőre hétköznapi épület, monoton erkélysorral, olyan szűk utcácskák közé szorítva, hogy sehonnan sem nyújt távlati képet. Talán éppen ez az oka, hogy teljesen a belső udvar felé fordul, mintha az lenne az egyházmegye vérkeringésének központja. Valójában azonban azon az udvaron csak a lovak időztek hosszabban. A püspök úr főemeleti irodájának színes üveglakka is az udvarra nyílt. A főtisztelendő úr megfigyelte – azaz a titkára hívta rá fel a figyelmét az egyik ritka, jókedvűen közlékeny pillanatában –, hogy esős napokon milyen kellemes hallgatni a kemény kövezeten kopogó, heves zápor muzsikáját, a nemes fától illatozó irodából.

Canyameres doktort mélyen felháborította lelkigyakorlatának szokatlan megszakítása. Meg is fogadta, hogy kíváncsiságának leplezésére bosszús arccal jelenik majd meg a főtisztelendő püspök úr előtt. Ám alig beszélgettek néhány percig, belátta, hogy nagyon is megérte a megszakítást, a hazarendelést meg az egész hercehurcát a tudat, hogy monsignore Maurici teljesen tehetetlen nélküle. Négy éve, öt hónapja és tizenhárom napja – ennyi telt el azóta, hogy a várakozással ellentétben nem őt nevezték ki Feixes püspökévé – a felettese most ismerte el először, hogy kánonjogi tekintélye nem a véletlen műve.

Monsignore Mauricinak iránymutatásra, a lehetőségek és a kilátások felvázolására volt szüksége. Canyameres doktor tájékoztatást kért, hogy megértse az összefüggéseket, de a püspök bánatosan ingatta a fejét: összefüggésekre ne számíton, mert az a kevés is, amit tudnak, homályos és töredékes. Csak a feljelentés egyértelmű.

Canyameres doktort mérhetetlen örömmel töltötte el, hogy elérkezett a pillanat, amikor ő ad utasításokat, már-már parancsokat a feljebbvalójának. Emez sajnálta, hogy nincs mellette Rubinats atya, aki mindent feljegyezne, és egyetlen részlet sem menne veszendőbe. Canyameres doktor a tudását csillogtatva ecsetelte az ügy jogi vonatkozásait, amiből a püspök egy kukkot se értett, így természetesen mindketten nagyon elégedettek voltak az eredménnyel. Canyameres doktor megfogadta, hogy virtuóz tárgyalást rendez.

A fojtott hangon, egy halvány mécses pislákoló világánál folytatott, egyórás megbeszélés jelentette az egyedüli elevenséget a nemes Feixes város legdohosabb utcáinak mélyén megbúvó épületben.

Monsignore Maurici, a feixesi székesegyház kétszázadik – a francia uralmat követő restauráció óta pedig huszonkettedik – püspöke nyugtalanul, fel-felriadva

aludt. Aggasztotta a Nunciatura olasz küldöttjének jelenléte. Görcsbe rándult a gyomra, mert a nagy csapások mindig akkor jönnek, amikor a legkevésbé sem alkalmas. És mindez annak a rebellis és alkalmatlan páternek a bűne, aki a vezeklők kolostorában betöltött hivatásához méltatlan megnyilatkozásaival és tetteivel felbolydította a méhkast. Bármennyire is szerették volna eltussolni a dolgot, az erre illetékesek máris tapasztalták, hogy a jótét feixesi hívek körében lábra kapott a szóbeszéd.

Monsignore Maurici zaklatottan hánykolódott a széles ágyban, amelynek gazdagon faragott támláján ott díszlett a püspöki címer mása: kereszt, pásztorbot és harang, arany mezőben. A főtisztelendő urat bosszantotta, hogy a pozíciójának megszilárdítását célzó, törvényes, személyes erőfeszítéseit keresztülhúzhatja egy olyan felelőtlen alak meggondolatlansága, mint az az engedetlen páter. A főtisztelendő úr nem is ismerte, de máris szívből gyűlölte, ahogy mindent gyűlölt, ami akadályt gördített az útjába. A főtisztelendő úr egyszerű földművescsaládból származott; a szülei beírátták Vic papneveldejébe, ahol megismerkedett azzal az elviselhetetlen Cinto atyával; a sziporkázó társalgóval, aki túlságosan is sziporkázott, mindig neki volt igaza, annak a fránya Cintónak. Neki, szürke seminaristának akkor még nem jött el a nagy pillanata. Akkor arra volt szükség, hogy kitartóan bújja a könyveket, betéve megtanulja a kánonjogi kódexet – amire püspökként már nem volt szüksége, úgyhogy el is felejtette –, és alaposan áttanulmányozza az egyháztörténetet, álmodozzon a nagyformátumú elődökről, és titokban elábrándozzon pontosan kitűzött céljáról: a bíborosi kinevezésről. Ki tudja. Az ő ideje tehát akkor még nem érkezett el. A papneveldeből kikerülve ámulva látta, mennyire értékelik az emberek Cinto atya versikéit, de közönyösen vállat vont. Több sík vidéki faluba is kinevezték káplánnak, amivel rengeteg időt elvesztegetett. De nem ingott meg.

Öt éve morzsolgatta az esti rózsafüzért, és adta fel a kenetet a betegeknek, akik a plébános urak ízlésének túl messze laktak, amikor rádöbbsent, hogy ha nem tesz valamit, ötvenévesen se lesz több, mint egy eldugott, poros kis falu papja. Akkor aztán helyezkedni kezdett. Egy látogatássorozat eredményeként a papnevelde plébánosának eszébe jutott a fiatalember kiváló szervezőképessége, és meghívta tanfelügyelőnek. Három szorgos tanév után, amelyek során sok fontos ismeretségre

* Jacint Verdaguer (1845–1902), a katalán irodalom egyik legjelentősebb költője. Fő műve a *L'Atlàntida*.

tett szert – mert a papnevelde nemcsak rezonátor, hanem ugródeszka is –, a püspöki hivatalba került, mint a főtisztelendő úr személyi titkára. Ott csipegette fel azt a tudományt, amely az életben való boldoguláshoz kell. A mindennapi irigység közepette belátta, hogy a pápaság elérése gyerekes vágyálom. Arról viszont meg volt győződve, hogy az egyház igen jól kamatoztathatná az adottságait, amelyek lényegét úgy lehetett összefoglalni, hogy mindig jó érzéssel szimatolta ki, merről fúj a szél, és melyik oldalra érdemes állni. Két év Rómában, három a solsonai püspökségen, újra a püspök mellett, és egy gondosan ápolgatott távbarátság a tarragonai érsekkel – akinek értékes ajándékként átnyújtotta a *L'Atlàntida* egy példányát, amelyet Cinto atya, nem sokkal bús számkivetettségben bekövetkezett halála előtt, engedelmesen aláírt és dedikált –, míg végül meghallották a nevét ott, ahol érdemes volt elhangoznia, és amikor a főtisztelendő Gregorio de la Cava y de las Herast mindenki számára váratlanul elvitte egy mellhártyagyulladás, ő került a feixesi egyházmegye püspöki széke – aranymezőben kék kereszt, pásztorbot és harang – várományosai listájának élére.

Kinevezése megünneplésekor eszébe jutott a családja, és meghívta őket is – gátlásos, megszeppent, ámuló rokonait – egy bensőséges lakomára a püspöki palotába. Attól kezdve egyre azon törte a fejét, hogyan juthatna még előbbre. Fiatal püspök volt, a székesegyháza kicsi, az egyformaság unalma pedig garantált. Szorgalmazta az egyházlátogatásokat, és megkedveltette magát az egyszerű alsópapság körében. A püspöki palota népe, a bonyolultabb főpapság azonban bizalmatlanul leste, és nem bocsátották meg neki, hogy az egykori vendég kitúrta a ház urát. Monsignore Mauricit, aki a tekintetét Róma felé fordította, mindez látszólag nem zavarta. De csak látszólag. Mert a ferde pillantások meg az árulkodó köhécselés nyomán gyomorégés, magas vérnyomás és álmatlanság kínozták. Mindazonáltal ennyi szenvedést kész volt felajánlani az Úrnak.

Amikor monsignore Maurici, a feixesi egyházmegye valaha volt legfiatalabb püspöke, fél négy tájban végre elaludt, rosszat álmodott egy ismeretlen, elmosódott alakról, aki ferences csuhában olyan vérfagyasztóan nevetett, akár a halál, a kiállhatatlan talján meg mosolyogva leste az egyik sarokból, a szájához emelt kávéscsészével, a másik kezében a kistányérral. A püspök úr szeme alatt másnap karikák sötétlettek.

A püspöki palota udvarának kellős közepén, egy kicsit tanácstalanul bámulta a kövezetet. Nem értette, miért a szokatlan idézés. Ahogy elindult a püspöki lakosztályokhoz vezető kapu felé, némi meglepetésére senkivel sem találkozott. Sehogy sem tudta elhessegetni a nyugtalanító rossz érzést, ami azóta szorongatta a gyomrát, hogy megtudta, a főtisztelendő úr látni kívánja. A püspök ajtaja előtt a baljós titkárra botlott, és végigfutott a hátán a hideg. Rubinats atya, miután röviden bejelentette, nyomban be is vezette, mintha ő meg a püspök úr csakis rá vártak volna. A hidegrázása ilyen körülmények között el se múlhatott.

Amikor Puigcerdài Modest atya, a feixesi Sant Aniol kolostor perjele belépett a püspöki irodába, a főpap a szoba közepén állt, a trópusi növények és a színes üvegablak háttere előtt. Modest atya úgy látta, hogy a püspök szinte felnyársalja a tekintetével. De a főtisztelendő úr lágy és atyáskodó hangja ellentmondott a pillantásának:

- Jó napot, Modest atya - köszöntötte, és helyel kínálta.

Miközben elhelyezkedtek a bőrrel bevont kanapén, monsignore Maurici igyekezett megnyugodni és megtalálni a témához leginkább illő hangot. Tartott a gyér, ősz hajú szerzetestől, akiről azt pletykálták, hogy még mindig nem emésztette meg a püspöki kinevezését, és akit közkedvelt gyóntatópappá tett gyengéd modora és kellemesen modulált hangja, amely feledtette túlságosan telt, kifejezetten gömbölyű alakját. Kiszámíthatatlan ember, ki tudja mi van a tarsolyában. A püspök úr tudta, hogy ez a legveszélyesebb fajta, mert ha nem vigyázol, azonnal lecsap.

- Miért méltóztatott hívatni... - nyögte ki Modest atya egy perc múltán, mert egyre jobban aggasztotta a főtisztelendő úr hosszú hallgatása meg az is, hogy csókra nyújtotta a gyűrűjét, pedig úgy hírlett, hogy a hozzá közel állókkal nem végezteti el a szertartást. Ráadásul magázta is.

Maurici püspök megérezte, hogy a csönd zavarba hozza a szerzetest, így még tovább nyújtotta, mielőtt töviről hegyire elmondta neki az egész ràpitai kalamajkát. Nem rejtett véka alá egyetlen részletet, még a legbotrányosabbakat sem. Modest atya egyre jobban összehúzta magát a díványon, ahogy szégyenkezve, felháborodottan, megrökönyödve, méltatlankodva, rémülten hallgatta.

- Hogy lehet, hogy eddig... - szólalt meg nagy merészen - nem derült ki?

- Ön most hallja először?

A szerzetes bólintott. Szégyellte, hogy ilyen rosszul tájékozott. De még rosszabb volna, ha a főtisztelendő úr azt hinné, a szőnyeg alá söpörte a dolgot. Megpróbálta kiköszörölni a csorbát:

- Rendszeres kapcsolatot tartottam Junoy baráttal, monsignore, mégpedig levélben. - Modest atya itt habozott egy pillanatig -: ...de mindig csak arról tájékoztatott, hogy minden rendben van.

- Ha az ember nem néz a körmükre...

Maurici püspök úr kinyúlt a dívány karfája fölött, és megsimogatta az egyik széles, csillogó levelet a fikuszon, amely örök meghajlással üdvözölte a vendégeket. A szerzetes fülét sértette a súrlódó hang.

- Igen, monsignore. Igazság szerint... az utóbbi időben már nem írt.

- Feltételezem, hogy ön válaszolt a leveleire.

- Természetesen. De sosem említette, hogy bármiféle kétségei volnának... - Modest atya lopva körülnézett, mintha a püspöki iroda méreteit akarná felbecsülni.

- Magunk vagyunk, Modest atya, ne aggódjon. Nyíltan beszélhet.

- Nem tudom, mit mondhatnék - habogta. - Teljesen... - Aztán hirtelen határozott lett a hangja, ahogy kijelentette -: Most rögtön hazarendelem, hogy adjon magyarázatot, és ha kell...

- Erre már ne legyen gondja - vágott a szavába monsignore Maurici élvezve, hogy a markában tarthatja Modest atyát. - Junoy barát jelenleg vádlott abban a büntetőperben, amelyet a püspökség indított az egyházmegye hatáskörébe tartozó ügyben.

- Na, de főtisztelendő uram! - rettent meg Modest atya. - Mégiscsak a rend előjoga... - Aztán gyorsan másképp fogalmazott -: A felelősségre vonás nehéz és fáradtságos előjoga...

- A rendnek ebben az ügyben nincs semmiféle előjoga. A Ràpita kolostor közvetlenül a püspökség alá tartozik, és az ott elkövetett bűncselekmények a mi, azaz az én hatáskörömbe tartoznak.

- Monsignore... Nem hiszem, hogy...

De Modest atya nem is igen tudta, mit hisz, mert a jog területén nem volt járatos. Hallotta a püspök ólomnehéz hangját:

- Ez tény, és kár is több szót vesztegetni rá. Szükség esetén - tette hozzá leereszkedően -, majd rendkívül diszkréten járunk el. Az azonban biztos - folytatta

pillanatnyi szünet nélkül –, hogy jónéhány kérdést fel kell tennem önnek, Modest atya.

És a feixesi Sant Aniol kolostor perjelét mélységes megszegyenítésként érte, hogy kiderült, a szóban forgó szerzetes szűrét már se szó, se beszéd ki is tették a Ràpitából. Négy éve élt a Ràpitában, pedig az ajánlatos időszak két vagy legfeljebb három év lett volna. Modest atya nem tudta volna megindokolni, miért nem hívták vissza a szokásos időben. Szerette volna a kolostort fenntartó püspökségre hárítani a felelősséget, de a monsignore nem engedett a szorításából:

– Miért nem értesítette a püspökséget – szegezte neki a kérdést –, amikor letelt a három év?

Szegény Modest atya kénytelen volt hebegve-habogva kibökní, hogy azt gondolta, a dolog rendben van úgy, ahogy van, mert tudja, monsignore, Junoy barát voltaképpen, hogy úgy mondjam, jóra való ember, de volt vele némi gond a kolostorban.

– Miféle gond?